

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

מצד אחד אנו יודעים שבכל עֲשִׂיהַּ יכולות להיות טעויות ומהן אפשר ללמוד, ומצד אחר אנו דורשים מן התלמידים הצלחה, תְּשׁוּבוֹת נְכוֹנוֹת והִבָּעַת רעיונות מלאים. אז מה בדיוק אני רוצה? שנקבל תשובות שְׂגוּיֹת כתשובות נכונות רק כדי שלא להעליב את התלמיד או לְדַכֵּא את היצירתיות שלו? ממש לא!

בטבלה שלפניך ציין את השורש של כל מילה, וכתוב מילה נוספת על פי ההנחיות.

שורש	עֲשִׂיהַּ	תְּשׁוּבוֹת	נְכוֹנוֹת	הִבָּעַת	שְׂגוּיֹת	לְדַכֵּא
כתוב מילה לפי ההנחיה	שם עצם אחר מאותו השורש	פועל בבניין הפעיל מאותו השורש	פועל בבניין פיעל מאותו השורש	פועל בבניין קל מאותו השורש	שם פועל מאותו השורש ובאותו הבניין	פועל מאותו השורש ובאותו הבניין בזמן עתיד ובגוף מדבר

ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- כשילד נִעְנָה בחיזוקים ובחיוכים מהסביבה, הוא אינו חושש לומר מילים חדשות. _____
- המורה נִעְנָה לבקשת התלמידים לדחות את המבחן. _____
- מה נִעְנָה לילד כשישאל אותנו אם הוא הצליח או נכשל? _____

(1) ציין את השורש המשותף לשלושת הפעלים המודגשים. _____

(2) ציין ליד כל משפט את הזמן של הפועל המודגש בו. _____

(3) שלושת הפעלים המודגשים מתחילים באות נו"ן המשמשת בהם מוספית (תחילית). _____

• הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת תפקיד האות נו"ן המוספית.

• ציין את תפקיד האות נו"ן המוספית בפועל שהקפת. _____

• ציין את תפקיד האות נו"ן המוספית המשותף לשני הפעלים האחרים (שלא הקפת). _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

החוקרים גילו שהלמידה על כישלונות של מדענים **מעוררי** השראה גורמת לתלמידים **לחוש** מוטיבציה ללמוד מדע, להאמין ביכולתם, והיא **ממריצה** אותם **להגיע להשגים** גבוהים יותר בטווח הארוך. בלמידה כזאת המדענים מעוררי ההשראה משמשים עבור התלמידים מודל **לחקוי** המדגים את הרעיון כי המאמץ **משתלם** וכי כישלון **וקשי** הם בלתי נמנעים בדרך להצלחה.

(1) בטבלה שלפניך מיינ את המילים המודגשות לפי הגזרות.

מילים בגזרת החסרים	מילים בגזרות הנחים	מילים בגזרת השלמים

(2) העתק את המילים שמיינת לגזרות הנחים, וציין את השורש של כל אחת מהן.

ב. לפניך שני צירופים, ובכל צירוף יש מילה מודגשת.

פיתוח **יצירתיות**, כיווני חשיבה **יצירתיים**

לפניך משפטים המתארים את דרכי ההיווצרות של כל אחת מן המילים המודגשות.

בכל משפט השלם את המידע החסר, ו**הקף** את האפשרות הנכונה מבין שתי האפשרויות המוצעות בו.

• המילה **יצירתיות** נוצרה כך:

למילה **יצירתי** נוסף הצורן _____, סוג הצורן הוא צורן נטייה / צורן גזירה, ומשמעותו היא _____.

• המילה **יצירתיים** נוצרה כך:

למילה **יצירתי** נוסף הצורן _____, סוג הצורן הוא צורן נטייה / צורן גזירה, ומשמעותו היא _____.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחינ

14. א.

לפניך שלושה זוגות של משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש.

זוג 1: הניסוחים של השאלות **מְטַעֵים** את התלמידים. _____

המורה לתנ"ך **מְטַעֵים** כהלכה את המילים בפסוק. _____

זוג 2: התלמידה **טָעְתָה** בפתרון התרגיל. _____

חברתי **עָטְתָה** מסכה. _____

זוג 3: הילדים **יְטַעוּ** עצים לרגל ט"ו בשבט.

על התלמידים לפתח רעיונות יצירתיים בלי לחשוש שאם **יְטַעוּ** יהיה עליהם לשלם מחיר.

(1) בכל זוג יש פועל מן השורש ט-ע-ל/ה ופועל משורש אחר. בכל זוג – ציין מעל הפועל מן השורש האחר את השורש שלו.

(2) בזוגות 1 ו-2 ציין ליד כל משפט את שם הפועל של הפועל המודגש בו.

(3) כתוב את הבניין המשותף לשני הפעלים בכל זוג.

זוג 1: _____, זוג 2: _____, זוג 3: _____

(4) כתוב את שם הפעולה באותו הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

עָטְתָה _____

יְטַעוּ _____

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם שני פעלים מודגשים. בכל משפט הקף את הפועל המתאים למשמעות המשפט.

(1) במחקר החדש החוקרים **נוֹכְחִים** / **נוֹכְחִים** לדעת כי קשה לנו ללמוד מן הכישלון שלנו, אבל מכישלונות של אחרים אנחנו מצליחים ללמוד.

(2) תוצאות המחקר לא **הוֹתִירוּ** / **הִתִירוּ** ספק: כאשר אנחנו נכשלים קשה לנו מאוד להפיק לקחים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניך קטע, ובו מודגשות המילים: למידה, גיחוך, הקנטה.

מטרת המאמר היא להזכיר לנו את החשיבות של הטעייה במהלך ה**לְמִידָה** ולחדד את השאלה: איך אפשר לעודד את תלמידינו להציע פתרונות בלי שיחששו מפסילתם, ואיך למנוע מהם את החשש שאם יטעו ישלמו על כך מחיר כגון **גִּיחוּךְ**, הערה, הורדת ציון במבחן, לגלוג, ה**קִנְטָה** מצד חברים.

העתק מִן הַקְטָע לטבלה שלפניך שתי מילים נוספות באותו משקל של כל אחת מן המילים המודגשות.

מילים במשקל המילה לְמִידָה	מילים במשקל המילה גִּיחוּךְ	מילים במשקל המילה הַקִּנְטָה
I. _____	I. _____	I. _____
II. _____	II. _____	II. _____

ב. לפניך ארבע קבוצות מילים שבכל אחת מהן יש מילה היוצאת דופן מבחינת ה**שורש**.

בכל קבוצה הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת ה**שורש**, וציין את השורש שלה.

- קבוצה 1: תְּחִלּוּאָה, מְחַלֵּת השפעת, חוֹלִים, מְחִילָה (סליחה) _____
- קבוצה 2: רְשוּת, הַרְשָׁאָה, מוֹרְשֵׁת, רְשִׁיוֹן _____
- קבוצה 3: שָׁב, שִׁיבָה, מוֹשְׁבָה, תִּישְׁבוּ _____
- קבוצה 4: הוֹרָה יחידני, הוֹרָאָה, נוֹרָה, יִירוּ _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

א. לפניך הזמנה ל"ערב כישלונות". 16.

נכשלים ומתגברים בספריית "בית אריאלה" – ערב כישלונות

זה יקרה ביום שלישי 24 באוקטובר בשעות 19:30-21:30 – אירוע מיוחד בהשתתפות יוצרים, סופרים ואומנים בבית אריאלה!
 ושוב אנחנו כאן, מדברים איתכם על כישלון. באירוע יופיעו שלושה דוברים, שכל אחד מהם יספר לכם על הכישלון האישי שלו, כישלון שממנו הוא למד והתפתח, ובמבט לאחור נהפך עבורו ליתרון.
 אחת הדוברות באירוע היא סמדר שיר. שיר כתבה יותר מ-400 ספרים. היא סופרת, עיתונאית, מחזאית ופזמונאית. דובר נוסף הוא ליאור פרנקל, יזם וסופר. ספרו האחרון נהפך במהרה לרב-מכר. הדובר השלישי הוא עיתונאי, תסריטאי, עורך, סופר ישראלי ומנחה סדנאות כתיבה – עומר ברק. עומר ברק כתב את אחד מרבי המכר של שנת 2017 "לחוץ חתונה".

(1) בקטע יש שימוש רב בשמות של בעלי מקצוע שנוצרו בדרכי תצורה שונות. העתק מן הקטע –

- שלושה שמות של בעלי מקצוע שנגזרו בצורות הבינוני: _____
- שם של בעל מקצוע שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי: _____
- שם של בעל מקצוע שנוצר בדרך של שורש ומשקל (לא במשקלי הבינוני): _____

(2) בקטע יש שימוש בשמות תואר שנוצרו בדרכי תצורה שונות. העתק מן הקטע –

- שם תואר בצורת הבינוני: _____
- שם תואר שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי: _____

(3) העתק מן הקטע שם עצם במשקל קטלון (קטלון): _____ ושם עצם במשקל קטלון: _____

(4) העתק מן הקטע שני שמות עצם המסתיימים בצורני נטייה שונים זה מזה, וציין את המשמעות של כל אחד מצורני הנטייה בשמות שהעתקת.

ב. לפניך רשימת מילים. הקף את ארבע המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל.

מִדְעוֹ, שְׁמֵרוֹ, מְנַהֲלוֹ, בְּדָרוֹ, קִבְלוֹ, בְּכִיֵּן, שִׁאֵן אולימפי

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
 אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות 11-15. לכל שאלה – 12 נקודות.
 שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור לא יעלה על 40 נקודות.
 11. לפניך קטע, על פי טקסט 1, ובו פעלים מודגשים.

מאמן הספורט **מְתַסְפֵּל** מן הנזקים של תחרות לא הוגנת בספורט; אתלטים בריטים מסוימים מתקשים **לְהַשְׁתַּלֵּב** במצבים חברתיים מורכבים, והם **נוֹתְרִים** ללא כלים ליצירת קשרים חברתיים; ספורטאים ומאמנים אינם **מְבִיאִים** בחשבון את הנזקים לספורטאי מסביבה תחרותית מדיי, והמעבדות **מְלֹאוֹת** במדענים מבריקים שאינם משתפים פעולה ביניהם. בגלל יצר התחרות נוצרו תסבוכות שצריך **לְהַתִּיר**, האתגר כעת הוא **לְזַהוֹת** דרכים חדשות לשיתוף פעולה.

בטבלה שלפניך נתח את הפעלים המודגשים בקטע לשורש ולבנין, וכתוב במקומות הריקים בלבד פועל מאותו השורש, בבנין אחר.

הפועל	השורש	הבנין	פועל מאותו שורש בבנין אחר
מְתַסְפֵּל			
לְהַשְׁתַּלֵּב			
נוֹתְרִים			
מְבִיאִים			
מְלֹאוֹת			
לְהַתִּיר			
לְזַהוֹת			

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

12. א.

לפניך חמישה משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש.

- מאמן הנבחרת **מְחַרֵּם** את המשחק בשל התנהגות השחקנים.
 - הורים רבים **מוֹחִים** על עריכת תחרויות בבית הספר.
 - ספורטאים **מתמַחֵים** בתחומים שונים.
 - בדרך כלל בסיום המשחק הקהל **מוֹחֵא** כפיים למנצחים.
 - צפיתי בספורטאי הישראלי שר את "התקווה" ו**מְחִיתִי** דמעה.
- (1) מבין הפעלים המודגשים, **הקף שלושה פעלים שהשורש שלהם משותף**.
- (2) ציין את **השורש** של הפעלים שהקפת. _____
- (3) העתק את **שני** הפעלים האחרים, וציין את **השורש** של כל אחד מהם.
- הפועל: _____, השורש: _____.
- הפועל: _____, השורש: _____.
- (4) • מבין הפעלים המודגשים, העתק **שלושה פעלים השייכים לאותו הבניין**.
- _____
- ציין את **הבניין** שלהם. _____
- (5) כתוב את **שם הפעולה** של הפועל **מוֹחִים**. _____
- (6) כתוב את **צורת העבר** בגוף נסתרת של הפועל **מוֹחִים**. _____

ב. לפניך קטע קצר, ובו שני זוגות פעלים מודגשים. בכל אחד מזוגות הפעלים המודגשים **הקף** את הצורה הנכונה.

לאחר האימון נזף המאמן בקבוצתו: "כבר הפסדנו בכמה משחקים. מה עוד צריך **לְקַרְא** / **לְקַרֵּת** כדי שתבינו שצריך להגביר את קצב האימונים? אני רוצה **לְהַעֲלוֹת** / **לְעַלֹּת** את הקבוצה שלנו לראש הטבלה, אבל אני זקוק לשיתוף הפעולה שלכם".

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניך קטע.

בתחום הבנייה אדריכלים מתחרים בתכנון בניינים, אולם הם אינם מתחשבים בהוצאות הכרוכות במגורים בהם. התחרות גם פוגעת בסיוע ההדדי של העובדים בחברה. הפגיעה במדע גדולה כי התקדמות בתחום הזה מצריכה מן המדענים שיתוף של תוצאות ומסקנות.

העתק מן הקטע שלושה שמות פעולה בבניינים שונים, וציין את הבניין של כל שם פעולה.

- I. שם הפעולה: _____, הבניין: _____.
- II. שם הפעולה: _____, הבניין: _____.
- III. שם הפעולה: _____, הבניין: _____.

ב. לפניך שלושה זוגות מילים.

שִׁירָה — הַשְּׂרָאָה מְנַכֵּר — מִכָּר אֶפְלָה — אַפְלָה

- (1) הקף את הזוג שבו השורש של שתי המילים זהה.
- (2) בשני הזוגות האחרים, ציין מעל כל מילה את השורש שלה.

ג. לפניך מילים מתחום הספורט.

- מְאוֹץ (ספרינט)
- אֶמוֹנִית (טרנינג)
- מְשַׁקֶּלֶת (מוט קצר שבקצותיו יש דסקיות מתכת והמשמש לאימוני כושר).
- הֶלִיכּוֹן (מכשיר כושר עשוי מסילה נעה).
- שִׂאָן (ספורטאי שהשיג את ההישג הטוב ביותר בתחרות).

(1) בטבלה שלפניך מייין את המילים לפי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) מבין המילים שמיינת לבסיס וצורן סופי, ציין שתי מילים שהבסיס שלהן הוא שם פעולה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

14. א. (1) לפניך משפט ובו שני שמות מודגשים.

מגִּפֶּת ההעתקות היא **תּוֹצָאָה** של לחץ מופרז על הסטודטים להצליח בכל מחיר.

- ציין את השורש של המילה **מגִּפֶּת**.
- מבין המילים שלפניך, **הקף** את המשקל של המילה **מגִּפֶּת**.
קִטְלָה, מְקַטְלָה, הִקְטָלָה, מְקַטֵּל
- ציין את השורש של המילה **תּוֹצָאָה**.
- מבין המילים שלפניך, **הקף** מילה נוספת שמשקלה זהה למשקל של המילה **תּוֹצָאָה**.
מוֹצָא, תְּחִבּוּלָה, תּוֹרְשָׁה, הִפְרָעָה

(2) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

אומנם לכולנו יש יצר תחרות מ**לְדָה**, אך יש בנו גם כישרון לעבוד ולחיות בצוותא.

- ציין את השורש של המילה **לְדָה**.
- מבין המילים שלפניך, **הקף** את המילה הנוטה באותו המשקל של המילה **לְדָה**.
רִיצָה, גְּנֵבָה, שְׂמָלָה, הִתְמַדָּה

(3) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

גם לילדים יש **תְּחוּשָׁה** של הישג.

- ציין את השורש של המילה **תְּחוּשָׁה**.
- מבין המילים שלפניך, **הקף** את המילה שמשקלה שונה ממשקלה של המילה **תְּחוּשָׁה**.
תְּנוּמָה, תְּפּוּקָה, תְּנוּפָה, תְּפוּסָה

(4) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

ניצחון גורם **הִנָּאָה** לאנשים תחרותיים.

- **הקף** את השורש של המילה **הִנָּאָה**.
נ-א-י/ה, נ-ו-א, ה-נ-י/ה, ה-נ-א

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

ב. לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

השגיות היא הרגשה אישית לחלוטין.

המשפטים במסגרת שלפניך מתארים את דרך ההיווצרות של המילה **השגיות**.

בכל משפט **השלם** את המידע החסר, והקף את האפשרות הנכונה מבין האפשרויות המוצעות בו.

למילה **השג** נוסף הצורן _____, שהוא צורן **גזירה** / **נטייה**, שמשמעותו _____, וכך נוצרה המילה **השגי**.

למילה **השגי** נוסף הצורן _____, שהוא צורן **גזירה** / **נטייה**, שמשמעותו _____, וכך נוצרה המילה **השגיות**.

ג. לפניך שני משפטים, בכל אחד מהם מודגשת מילה.

I. כדי לנצח הקבוצה **צריכה** להתאמן שלוש פעמים בשבוע.

II. בספורט, הרצון לנצח גורם לתופעות כמו **צריכה** של חומרים אסורים ורמאות.

• ציין את מספרו של המשפט שבמילה **צריכה** המודגשת בו יש צורן **נטייה** _____

• ציין את המשקל של המילה **צריכה** במשפט האחר. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניך צירופים, ובהם שמות מודגשים שיש להם צורן סופי.

משחק ראשון, תוצאות חֵשׁוֹבוֹת, פְּסָלוֹן האוסקר, הפסקה אֶרְכָּה, לדבר צְרָפְתִית

(1) בטבלה שלפניך מיינ את השמות המודגשים לשתי קבוצות על פי סוג הצורן הסופי שלהם.

צורן גזירה	צורן נטייה

(2) ציין ליד כל שם שמיינת בטבלה את משמעות הצורן הסופי שבו.

ב. לפניך חמישה משפטים, ובהם מודגשות צורות בינוני.

פגשתי אדם מְרָשִׁים. ההורים טענו שבמשחק היה שיפוט מְפָלָה. אלה החלטות מְקוֹמְמוֹת.

תחרותיות היא מְשָׂג. הבנקים נתנו שירות מְסָכָן.

(1) הקף את צורת הבינוני הנוצאת דופן מבחינת חלק הדיבור.

(2) מהו חלק הדיבור של הצורה שהקפת? _____

(3) מהו חלק הדיבור המשותף לצורות האחרות? _____

(4) ציין את הבניין של כל אחת מצורות הבינוני שלפניך.

מְקוֹמְמוֹת _____ מְשָׂג _____

(5) כתוב משפט משלך שבו המילה מְרָשִׁים תהיה בעלת שורש שונה מזה של המילה מְרָשִׁים במשפט

שבתחילת סעיף ב.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות 12-16. לכל שאלה – 12 נקודות. תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות. שים לב: תוכל להיעזר בדף העזר לנבחן (עמ' 9).

12. לפניך משפטים, ובהם פעלים ושמות מודגשים.

- בקריאת ספרים ספיגת ה**מִידֵע** היא איטית ועמוקה, ואילו באינטרנט הקריאה **רְוִיָה** בהסחות דעת ואינה **מְעוֹרָרַת** חשיבה מעמיקה. כמו כן הקריאה באינטרנט מקטינה את הסיכוי שעובדות חשובות י**חָרְתוּ** במוחנו.
- קבוצה אחת ה**רְשָׁתָהּ** ל**הַשְׁתַּמֵּשׁ** בגוגל כדי למצוא **מְשָׁגִים**, הקבוצה האחרת לא נעזרה ב**מְנוּעֵ** החיפוש.
- החוקרים בדקו אם ב**תְּגוּבָה** על השימוש באינטרנט **נִכָּר** שינוי בפעילות המוח.

א. ציין מעל כל מילה מודגשת את ה**שורש** שלה.

ב. לפניך ה**פְּעֵלִים** מן המשפטים. ציין ליד כל פועל את ה**בְּנִיין** שלו.

- רְוִיָה** הבניין _____
- מְעוֹרָרַת** הבניין _____
- יְחָרְתוּ** הבניין _____
- הַרְשָׁתָהּ** הבניין _____
- לְהַשְׁתַּמֵּשׁ** הבניין _____
- נִכָּר** הבניין _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

13. א. לפניך חמישה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- המשורר הוֹתִיר אחריו שירים רבים שמעולם לא פורסמו.
 - אנו תָּרִים אחר מקום ללון בו.
 - לאחר שפשט את הרגל נוֹתַר האיש חסר כול.
 - בגיל ההתבגרות מתפתחת התפיסה: "מה מְתָר ומה אסור".
 - המורה לספורט הִתְרָה בנו שלא נאחר יותר לשיעור.
- השלם את הטבלה שלפניך (במקומות הריקים בלבד).

שם הפועל	הבניין	השורש	הפועל
			הוֹתִיר
			תָּרִים
			נוֹתַר
			מְתָר
			הִתְרָה

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

- כְּנוֹת היא אחת התכונות החשובות בתקשורת בין בני אדם.
 - צבר הוא אחד הכְּנוּיִים שניתנו בעבר לבני הנוער ילידי ישראל.
- ציין את סוג הצורן הסופי ואת משמעותו בכל אחת מן המילים **כְּנוֹת**, **כְּנוּיִים**.
- כְּנוֹת** סוג הצורן הסופי _____, משמעות הצורן הסופי _____.
- כְּנוּיִים** סוג הצורן הסופי _____, משמעות הצורן הסופי _____.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

14. א.

לפניך שלושה זוגות של משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש.

בכל זוג ציין מה הם התחומים **המשותפים** לשני הפעלים ומה הם התחומים **השונים** ביניהם מבין התחומים האלה: שורש, בניין, גוף וזמן.

זוג 1: פרט זה נחוץ כי הוא **משלים** את החסר.

הם **משלים** את עצמם – הבעיה לא תיפתר מאליה.

המשותף לשני הפעלים: _____ השוני בין שני הפעלים: _____

זוג 2: לפי הטקסט, אם נקרא בצורה מעמיקה, **תעלה** הסבירות שלנו לזכור פרטים.

חברת הטלפונים **תעלה** בקרוב את מחיר השיחות.

המשותף לשני הפעלים: _____ השוני בין שני הפעלים: _____

זוג 3: הילדים **רצו** ממתקים.

משתתפי המרתון **רצו** לאורך המסלול.

המשותף לשני הפעלים: _____ השוני בין שני הפעלים: _____

ב. בגלל הצפת המידע אנשים **נוטים** לשכוח עובדות חשובות.

מהי צורת העבר של הפועל **נוטים**? הקף את התשובה הנכונה.

נָטוּ, הָטוּ, נָטוּ, הָטוּ

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם שני פעלים מודגשים. בכל משפט **הקף** את הפועל המתאים למשמעות המשפט.

(1) **שאלתי** / **השאלתי** את הספר מן הספרייה.

(2) הקהל התבקש לקום על רגליו ו**למחות** / **למחא** כפיים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

15. א. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם יש שם פעולה מודגש.

- קצב ה**הִשְׁתַּכְּלָלוּת** של האינטרנט גדל.
- האינטרנט מאפשר **שִׁיחָה** בין אנשים מרחבי העולם.
- במאמר מובעת תקווה להשגת **פְּיוֹס** בעולם.
- השלב הראשון בתהליך ה**הִפְרָיָה** בצמח הוא נביטת גרגר אבקה על הצלקת.

השלם את הטבלה שלפניך.

שם הפעולה	השורש	הבניין
הִשְׁתַּכְּלָלוּת		
שִׁיחָה		
פְּיוֹס		
הִפְרָיָה		

ב. מבין המילים שלפניך הקף את ארבע המילים השייכות לאותה הגזרה של המילה ה**הִפְרָיָה**.

השׁוֹאָה, מְצוּי, מְלוּי, שְׂגִיָּאָה, הַמְצָאָה, קְרוּי, נְשׁוּי, פְּנוּי

ג. לפניך ארבעה שמות מודגשים.

מחקר **כְּמוֹתֵי** אדם **שְׂמֹרְנֵי** מעבר **בְּטִיחוֹתֵי** חינוך **גּוֹפְנֵי**

- (1) מהו חלק הדיבור המשותף לשמות המודגשים? _____
- (2) מהי דרך התצורה המשותפת לשמות המודגשים? _____
- (3) בחר באחד מן השמות המודגשים ופרט את דרך תצורתו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

16. א. לפניך רשימה של תשעה שמות.

מוֹרָד, מוֹרָא, מְלוּכָה, מְלוֹן, מְעִידָה (נפילה)
מוֹשְׁבָה, מְקַלֵּט, מוֹכֶרֶת, מִבֵּט

בטבלה שלפניך מייין את השמות על פי תפקיד האות מ"ם.

שמות שהאות מ"ם בהם שורשית	שמות שהאות מ"ם בהם תחילית

16. ב. לפניך רשימה של שבעה שמות.

עֲלֵבוֹן, מְחִירוֹן, פְּקֵדוֹן, שְׁבוּעוֹן, פְּתָרוֹן, סְרִטוֹן, נְסִיוֹן

(1) בטבלה שלפניך מייין את השמות לשתי קבוצות לפי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) העתק את המילים שכתבת בעמודה בסיס וצורן סופי, וציין ליד כל מילה את משמעות הצורן הסופי בה.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 13-17 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

13. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

האי־התאמה בין צורת הפנייה ובין המגדר שלנו צורמת, **מְקוֹמְמַת** ו**מְעוֹרְרַת** הרגשה של זלזול ו**הַדְרָה**, **מְהִיָּה** מחסום של ממש בדרך לשוויון מגדרי. כללים הגורמים להדרת אנשים דינם **לְהַשְׁתַּנּוֹת**. השפה משקפת את פני החברה ו**מְכוֹנְנַת** אותם. בשביל מי **שְׂרוּצוֹת** ורוצים לכוון חברה שוויונית ו**מְכִילָה**, כל האמצעים הלשוניים כשרים, לכן בלשון ה**כְּתוּבָה** נוצרות דרכי הבעה חדשות.

א. לפניך טבלה ובה מילים מן הקטע. ציין את השורש ואת הבניין של כל מילה.

המילה	השורש	הבניין
מְהִיָּה		
לְהַשְׁתַּנּוֹת		
רֹצוֹת		
מְכִילָה		
כְּתוּבָה		

ב. שלושת הפעלים: **מְכוֹנְנַת**, **מְקוֹמְמַת**, **מְעוֹרְרַת** שבקטע, נוטים באותו הבניין ובאותה הגזרה.

(1) כתוב פועל הבנוי מאותו השורש, הגוף והזמן של הפועל **מְכוֹנְנַת**, אך נוטה בבניין הפעיל. _____

(2) כתוב פועל הבנוי מאותו השורש, הגוף והזמן של הפועל **מְקוֹמְמַת**, אך נוטה בבניין קל. _____

(3) כתוב פועל הבנוי מאותו השורש, הבניין, הגוף והזמן של הפועל **מְעוֹרְרַת**, אך נוטה על דרך גזרת השלמים. _____

ג. (1) ציין את השורש של המילה **הַדְרָה**. _____

(2) ציין את המשקל של המילה **הַדְרָה**. _____

(3) מבין המילים שלפניך הקף את המילה מגזרת השלמים הנוטה באותו המשקל של המילה **הַדְרָה**.

תְּקַנָּה, הַתְּמַדָּה, הַתְּרָה, פְּלַפְלָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניך משפט ובו מילים מודגשות.

נְכַחְתִּי בכינוס בנושא כתיבה שוויונית, ו**נֹכַחְתִּי** לדעת כי כתיבה שוויונית משפרת את מעמדן של הנשים, אף כי כמה מן המשתתפים טענו שאי אפשר **לְהֹכִיחַ** זאת.

- (1) מבין המילים המודגשות **הַקֵּף** את המילה היוצאת דופן מבחינת השורש שלה.
- (2) ציין את השורש של המילה היוצאת דופן.
- (3) ציין את השורש המשותף למילים האחרות.
- (4) ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים.

נְכַחְתִּי נֹכַחְתִּי לְהֹכִיחַ

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות. השלם את הטבלה.

המילה	חלק הדיבור	השורש	המשקל / הבניין
התנהגותו של אדם מְעִידָה על אופיו.			
אפילו מְעִידָה קלה עלולה להיות מסוכנת לאנשים מבוגרים.			

ג. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

מה **נְשִׁיב** לאלה אשר **בְּאִים** אל האקדמיה ללשון העברית ודורשים שהיא תיתן פתרון לשוני למי שאינם יכולים או אינם **מְעַנְיָנִים** להגדיר את המגדר שלהם? הרי בעברית אין דרך **לְהַמְנֵעַ** מציון המין.

- (1) ציין את השורש ואת הגוף של כל אחד מן הפעלים שלפניך.
נְשִׁיב השורש: _____ הגוף: _____
בְּאִים השורש: _____ הגוף: _____
- (2) ציין את הבניין של הפועל **מְעַנְיָנִים**.
- (3) **הַקֵּף** את צורת העתיד של שם הפועל **לְהַמְנֵעַ** בגוף מדבר.
יְמַנֵּעַ, אֶמְנֵעַ, אָמְנֵעַ, הִמְנֵעַ

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

בלשון העברית אין **כְּנוּי** גוף נטול מין דקדוקי, וכל **מְצוּוֹת** התנ"ך מנוסחות בלשון זכר. גם בימינו ה**פְּנִיָּה**: "אל **תּוֹצֵיא** ראש וידיים מבעד לחלון" היא פנייה לנשים ולגברים. על פי ה**מְצוּי** בלשון המקרא, יש צורות רבים לזכר ולנקבה. בניסוח **מְשִׁימָה** לתלמידים השימוש בלשון רבים מקהה את **תְּחוּשָׁת** ה**אֶפְלָיָה**, למשל "למדנו את המושג דימוי, נעבור ל**דִּיּוֹן** במושג מטפורה".

א. לפניך רשימת מילים מן הקטע ולאחריה טבלה. מיין את המילים שברשימה בטבלה לפי הגזרה.

כְּנוּי, מְצוּוֹת, פְּנִיָּה, תּוֹצֵיא, מְצוּי, אֶפְלָיָה

גזרת נחי ל"א	גזרת נחי ל"י/ה

ב. (1) ציין את הגזרה המשותפת לשתי המילים **תְּחוּשָׁה** ו**מְשִׁימָה** המודגשות בקטע. _____

(2) מבין המילים שלפניך **הקף** את המילה שמשקלה זהה למשקל של המילה **מְשִׁימָה** המודגשת בקטע.

מְדִינָה, מְרִידָה, מְעִילָה, מְדִידָה

(3) מבין המילים שלפניך **הקף** את המילה שמשקלה שונה מן המשקל של המילה **תְּחוּשָׁה** המודגשת בקטע.

תְּלוּנָה, תְּפוּסָה, תְּפוּצָה, תְּעוּדָה

ג. המילים **כְּנוּי, פְּנִיָּה** המודגשות בקטע נוטות במשקלי שמות הפעולה.

(1) ציין את ה**בניין** של כל אחת מהן: **כְּנוּי** _____, **פְּנִיָּה** _____.

(2) לעיתים שם הפעולה אינו נוטה באותו הבניין של הפועל שאת פעולתו הוא מתאר. השלם את המשפט שלפניך.

המילה **דִּיּוֹן** נוטה במשקל שם הפעולה של בניין _____, אולם היא מתארת פעולה של פעלים בבניין _____.

(3) מבין הזוגות שלפניך **הקף** את שני הזוגות שגם בהם הבניין של שם הפעולה אינו זהה לבניין של הפועל.

הִגֵּר — הִגְרִיָּה, נָתַק — הִנְתְּקוֹת, הִבִּין — הִבְנָה, כָּבַשׁ — כְּבוּשׁ

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

16. א. לפניך רשימת מילים בצורת נקבה.

רְפֹזָה, מְדַרְיָה, אֶלּוּפָה, סְפָרִית, שְׂדֵרְנִית, עוֹרֶכֶת

- (1) ציין מעל כל אחת מן המילים שברשימה את המשקל של צורת הזכר.
- (2) על פי רשימת המילים, ציין שלושה צורני נקבה שונים. _____
- (3) העתק מן הרשימה שתי מילים בצורות הבינוני. _____
- (4) הסבר במה שונה דרך התצורה של המילה פְּסִנְתָּרֶן מדרך התצורה של צורות הזכר של המילים ברשימה. _____

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל.

ציין ליד כל משפט את תפקיד האות נר"ן בפועל המודגש.

- (1) לשון המקרא המאוחרת נְטָרְלָה את ההבדלים בין המינים בצורות הרבים. _____
- (2) הדלת נְטָרְקָה בחוזקה. _____

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשות שתי מילים. בכל משפט הקף את המילה המתאימה למשמעות המשפט.

- (1) הרעיון של כתיבה מגדרית אינו נְרָאָה / נְרָאָה מופרך כיום.
- (2) ארגוני הנשים מְחַוּו / מְחַאֲו על ההחלטה החדשה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

17. א.

לפניך קטע ובו מודגשות מילים שמופיעה בהן האות תי"ו.

אילו היינו **מתְּכַנְנִים** את השפה, בוודאי היינו **מוֹתָרִים** על ה**תּוֹפְעָה** של מין דקדוקי בשם המספר ובשמות עצם שאין להם מין ביולוגי. אבל ה**עֵבְרִית**, כמו כל השפות ה**טְּבֻעִיות** בעולם, **מתְּפַתַּחַת** מתוך שלבים מוקדמים שלה, לפי **הַקִּיּוֹת פְּנִימִית** שירשו הדוברים מהוריהם.

(1) מבין המילים המודגשות העתק שתי מילים שהאות תי"ו בהן היא **שורשית**, והקף בכל מילה שהעתקת את התי"ו השורשית. _____

(2) מבין המילים המודגשות העתק שם עצם שהאות תי"ו בו היא **מוספית** של המשקל. _____

(3) מבין המילים המודגשות העתק מילה שהאות תי"ו בה היא חלק **מצורן הגזירה הסופי**. _____

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים. השלם את הטבלה (במקומות הלבנים בלבד).

שם הפעולה	שם הפועל	הבניין	השורש	הפעלים
				שפות מתפתחות לפי חוקיות ש יִרְשׁוּ הדוברים שלהן.
				יש קבוצות שלא יִרְשׁוּ לפנות לקהל של גברים ונשים בלשון זכר.

ג. לפניך משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

אי אפשר ל**כְּפוֹת פְּתָרוֹן** כזה על הציבור.

(1) **כתוב** את שם הפעולה של שם הפועל ל**כְּפוֹת**. _____

(2) במשפט שלפניך **הקף** את המילה הנוטה באותו המשקל של המילה **פְּתָרוֹן**.

הניסיון ליצור שוויון מגדרי בשפה עלול להסתיים בכישלון.

ד. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

• כדי שלא אחטא ב**לְשׁוֹנִי** אני חייב לברר את העובדות.

• הדיון בשאלת העברית המגדרית אינו רק דיון ל**שׁוֹנִי**.

הקף את המילה שבה הצורן הסופי הוא **צורן גזירה**, ו**נמק** את קביעתך.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב / נבצרים + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 13-17 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

13. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים.

בעולם הולך ומשתנה צעירים שנוֹלְדִים לתוך עולם הטכנולוגיה ומְצוּיִים בו היטב, נכנסים לשוק העבודה ומְבִיאִים עימם תפיסות חדשות. צעירים שהוריהם מְנַעו מהם בילדותם להתמודד עם קושי, מְאַתְגֵרִים לעיתים בביצוע משימות שִמְטָלוֹת עליהם, והמעסיקים צריכים להיות ערים לכך. בטבלה שלפניך כתוב את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפעל	השורש	הבניין
מְשַׁתְנֶה		
נוֹלְדִים		
מְצוּיִים		
מְבִיאִים		
מְנַעו		
מְאַתְגֵרִים		
שִמְטָלוֹת		

ב. אחד מן הפעלים המודגשים בקטע יוצא דופן מבחינת הזמן שלו. ציין מהו הפועל ומהו הזמן שלו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב / נבצרים + נספחים

1. א. לפניך משפט.

אנשים העוסקים במקצועות ההוראה והסיעוד **נוֹטִים** להיות מאושרים, מכיוון שעבודה שיש בה משמעות **מְרוֹמָמֶת** את מצב הרוח.

(1) הקף את צורת העתיד של הפועל **נוֹטִים** במשפט המודגש.

יְטוּ, יְטוּ, יְטוּ, יִנְטוּ

(2) ציין את השורש ואת הבניין של הפועל **מְרוֹמָמֶת**.

השורש: _____; הבניין: _____.

הקף את שם הפועל של הפועל **מְרוֹמָמֶת**.

לְרִמּוֹת, לְרוֹמִים, לְהָרִים, לְהַתְרוֹמֵם

כתוב מן השורש של הפועל **מְרוֹמָמֶת** פועל בבניין הפעיל, בגוף נוכח, בציווי.

ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם שמות פעולה מודגשים.

(1) **פְּרִיסוּם** של מחקר חדש מגלה כי מבוגרים שיש להם **הִזְדַּמְנוּת** לעבוד גם אחרי **פְּרִישְׁתָם** מן העבודה מאושרים יותר בחייהם.

(2) המחקר נערך לאחר **שִׁיבְתָם** של הגמלאים לעבודה, וה**הֶעֱנֹת** שלהם הייתה רבה.

(3) נמצא שאצל אנשים מבוגרים העבודה חשובה לא רק ל**הַשְּׂגָת** רווחה כלכלית; היא גם מחזקת את

הַדְּמוּי העצמי ומונעת **הָאֲצָה** של תהליכי הזדקנות.

מיין את שמות הפעולה לפי הבניין שלהם.

פעל (קל)	נפעל	הפעיל	פיעל	התפעל

ג. מבין הזוגות שלפניך הקף את שני הזוגות שבהם הבניין של שם הפעולה זהה לבניין של הפועל.

נוֹעַד – הוֹעֲדוֹת, הִתְחַרַּט – חָרְטָה, מִלֵּא – מְלוּי, נִפְצַע – פְּצִיעָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב / נבצרים + נספחים

15. א. לפניך שלושה משפטים.

- הסקירה **מְתַמְצָת** את הדרכים להגדיר אושר.
- אם לא **תְצִיִּיתִי** להוראות המנהלים, תוזמני לשימוע.
- היא **מְצָתָה** את תפקידה.

- (1) כתוב את הבניין המשותף לפעלים המודגשים. _____
- (2) השלם את הטבלה שלפניך: כתוב את **השורש** ואת **שם הפועל** של כל אחד מן הפעלים.

מְצָתָה	תְצִיִּיתִי	מְתַמְצָת	
			השורש
			שם הפועל

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש הפועל **תַעֲלוּ**.

- (1) אם **תַעֲלוּ** לראש ההר, תוכלו ליהנות מן הנוף.
- (2) אם **תַעֲלוּ** את שכר העובדים, הם יהיו מאושרים.
- הקף את כל הפרטים הדקדוקיים **המשותפים** לשתי צורות הפועל.

זמן, שורש, בניין, גוף

ג. לפניך שלושה משפטים, ובהם צורות בינוני מודגשות.

- דבר **מוֹבָן** הוא שלא כל עבודה גורמת אושר לאנשים.
 - חוקרים **עֲרִים** לתפיסה **נְפוֹצָה** בקרב הציבור בנוגע לעבודה.
 - רמת אושר גבוהה אצל **עוֹבְדִים** מעלה את התפוקה שלהם בעבודה.
- כתוב מעל לכל מילה מודגשת את חלק הדיבור שלה.

ד. לפניך משפט, ובו שתי צורות פועל מודגשות. הקף את הפועל הנכונה.

נושא האושר **יִדוֹן / יָדוֹן** בהרצאתו של פרופסור יורם יובל.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

16. א. לפניך ארבע מילים.

תְּכַשִּׁיט, נָבִיא, תִּקְדִּים, תִּקְיף

(1) איזו מן המילים **אינה** יכולה לשמש הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם? _____

(2) בחר ב**אחת** משלוש המילים המשמשות הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם, והשלם את הטבלה.

המילה שבחרת		ניתוח המילה בתפקיד פועל		ניתוח המילה בתפקיד שם	
שורש	בניין	גוף	שורש	משקל	

ב. לפועל **מְרַשֵּׁים** שתי משמעויות: פועל ביחיד ומשמעותו "מעורר התפעלות", ופועל ברבים ומשמעותו "נותנים רשות".

כתוב את השורש של הפועל **מְרַשֵּׁים** בכל אחת משתי המשמעויות שלו.

השורש של הפועל **ביחיד**: _____; השורש של הפועל **ברבים**: _____

ג. לפניך רשימת פעלים. מיין את הפעלים בטבלה שלפניך על פי הבניין.

נוֹבֵעַ, נוֹדָה, נוֹעֵץ, נוֹרֵשׁ, נוֹרָה, נוֹעֵץ

פעל (קל)	נפעל	הפעיל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

17. א. האקדמיה ללשון העברית ביקשה לחדש מונח עברי לציון אדם המציע את שירותיו לביצוע תיקונים שונים בבית. לפניך כמה מן ההצעות שנידונו באקדמיה ללשון העברית.

מְתָקוּ, תְּקוּנָאֵי, תְּקוּ שְׁפָרוּ

- (1) איזו מן המילים המוצעות יוצאת דופן מבחינת דרך התצורה שלה, ומהי דרך התצורה שלה?

המילה יוצאת הדופן: _____

דרך התצורה: _____

- (2) איזו מן המילים המוצעות היא בצורת הבינוני? _____

- ב. לפניך שני משפטים.

I. המנהל שלנו **מְקַצֵּעַ** בעבודתו.

II. **מְקַצֵּעַ** של נשים רבות מסב להן אושר.

הקף את מספר המשפט שבו הצורן הסופי הוא צורן גזירה, ונמק את קביעתך.

- ג. לפניך ארבעה זוגות מילים.

אֵיכּוּת – מְהוּת פְּרִיּוֹן – רְאִשׁוֹן סְפָרִיָּה – תִּיקָה חֲלָלִית – תְּרַמִּית

הקף את שני הזוגות ששתי המילים בהם נוצרו באותה דרך תצורה.

- ד. לפניך שש מילים, ובכל אחת מהן מודגשת האות נו"ן.

נְעִים, מְגוֹן, רְקֵדוּ, מְנַהֵג, מְזַגֵּן, נוֹרָא

מיין בטבלה שלפניך את המילים על פי תפקיד הנו"ן.

נו"ן מוספית	נו"ן שורשית

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 12-16 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

12. א. לפניך משפט ובו מילים מודגשות.

כאשר מקשיבים לזולת מעניקים לו תחושה ש**מתר** לו לחשוף את עצמו, וש**מוכּנֵים** להקשיב לו, **להבין** אותו ו**להכיל** אותו.

(1) מבין המילים המודגשות העתק את המילה היוצאת דופן בגזרתה. ציין את גזרתה ואת הגזרה המשותפת לשאר המילים המודגשות.

המילה היוצאת דופן: _____ הגזרה שלה: _____
 הגזרה המשותפת למילים האחרות: _____

- (2) • כתוב מן השורש של הפועל **מוכּנֵים** פועל בהווה, יחיד, בבניין התפעל. _____
- כתוב מן השורש של הפועל **מתר** פועל בעתיד, מדבר, בבניין הפעיל. _____
- כתוב מן השורש של שם הפועל **להבין** צורת בינוני, יחיד, בבניין נפעל. _____
- כתוב מן השורש של שם הפועל **להכיל** שם עצם שאינו שם פעולה. _____

ב. כשאנשים רוצים להודות על דבר כלשהו, יש הטועים ואומרים "**להוקיר** תודה" במקום "**להכיר** תודה". הטעות נובעת מן הדמיון בצליל ומן המשמעות של הפועל "להוקיר".

(1) כתוב את השורש ואת הפעולה של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

להוקיר שורש: _____ שם פעולה: _____
להכיר שורש: _____ שם פעולה: _____

(2) לפניך משפט ובו ביטוי מודגש.

"אני **אסיר תודה** לך על מאמצך".

- מהו השורש של המילה "אסיר" בביטוי "אסיר תודה"? _____
- המילה **אסיר** יכולה להיות גם משורש אחר. _____
- כתוב משפט שבו המילה "אסיר" תהיה מן השורש האחר. _____

— כתוב את השורש של המילה "אסיר" במשפט שכתבת. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

13. א. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

כתוב מתחת לכל משפט את השורש ואת הבניין של הפועל המודגש בו.

(1) הבחירה לשתוק מונעת כעס ומחלוקת.

השורש: _____ הבניין: _____

(2) לפעמים הבחירה לשתוק מונעת מכעס וממחלוקת.

השורש: _____ הבניין: _____

ב. לפניך רשימת מילים.

מְנוּעֵ, מְנוּעֵ, תְּנוּעָה, נְעֻנּוּעַ, מוּעָן, הַתְּנוּעָעוֹת, נְעִימָה, הַמְּנוּעוֹת
(1) (2)

בטבלה שלפניך מייין את המילים לפי הכותרות של העמודות בטבלה.

את המילים הממוספרות העתק יחד עם מספרן.

מילים מן השורש של המילה מונעת	מילים מן השורש של המילה מונעת	מילים משורשים אחרים (ליד כל מילה ציין את השורש שלה)
		<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> השורש המילה </div>

14. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

פְּטָפוּט נחשב לנוהג מגונה, ואדם **פְּטָפֶטָן** אינו מוערך בדרך כלל, משום ש**פְּטָפֶטָנוּת** מזוהה עם קלות דעת, ומי שנסחף ל"**פְּטָפֶטָת**" נחשב חסר מעש, שטחי ומשועמם.

(1) מבין המילים המודגשות **הקף** את המילה שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

(2) העתק את המילים המודגשות האחרות, וליד כל מילה שהעתקת ציין את המשקל שלה ואת משמעות המשקל.

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם צמד מילים דומות.

(1) בכל אחד מן המשפטים **הקף** את הצורה הנכונה המתאימה להקשר.

1. לפני שאתם אומרים משהו, **עֲצְרוּ / עֲצְרוּ** וחשבו!
 2. לשתיקה יש עוצמה. היא יכולה **לְעֵלוֹת / לְהֵעֵלוֹת** את האדם למדרגה רוחנית גבוהה.
 3. אם יגידו לי דברים פוגעים, אני **יַעֲדִיף / אַעֲדִיף** לשתוק ולא להגיב.
 4. לפעמים אנחנו **נוֹכְחִים / נוֹכְחִים** לדעת ששגינו.
- (2) את שם הפועל שלא הקפת במשפט 2 שבץ במשפט מתאים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

15. א. לפניך חמישה שמות.

עתונאי, תוקפנות, טכנאי, השגיות, רעננות

- (1) הקף את השמות שנוצרו בשני שלבים (שני צורנים סופיים).
- (2) ציין את הסוג המשותף של הצורנים הסופיים במילים שהקפת. _____
- (3) העתק מילה אחת מן המילים שהקפת, כתוב לידה את הצורנים שבה, וליד כל צורן כתוב את משמעותו.

-
- (4) גם המילה מוקדנית נוצרה בשני שלבים. הסבר מדוע היא אינה יכולה להצטרף לקבוצת המילים שהקפת בתת-סעיף א (1). בתשובתך השתמש במונחים מתחום מערכת הצורות.

-
- (5) המילה סודי היא דר-משמעות. הצורן הסופי יוצר את הדר-משמעות. כתוב את שתי האפשרויות: ציין את סוג הצורן הסופי ואת משמעות הצורן בכל אחת מן האפשרויות.

ב. לפניך ארבע מילים. שלוש מהן יכולות לשמש גם בתפקיד פועל וגם בתפקיד שם עצם.

מריחה, מעידה, מציאה, מסירה

- (1) הקף את המילה שאינה יכולה לשמש בשני התפקידים (פועל ושם עצם).
- (2) בחר באחת מן המילים שלא הקפת, וכתוב את השורש שלה בכל אחת מן האפשרויות. המילה שבחרת: _____
השורש שלה כשהיא בתפקיד שם עצם: _____ השורש שלה כשהיא בתפקיד פועל: _____
- (3) כתוב את המשקל המשותף למילים כשהן בתפקיד שם עצם ואת משמעות המשקל. המשקל: _____ המשמעות: _____
- (4) כתוב את הבניין המשותף למילים כשהן בתפקיד פועל. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

16. לפניך קטע, ובו צורות בינוני.

שתיקה יוצרת מקום פנוי לתכנים הלא מילוליים שהזולת מביע. כאשר ה"מקשיב" עסוק בדברים שבכוונתו להגיד,

הוא אינו מרוכז במסרים הלא מילוליים של הזולת.

- א. (1) הקף את כל צורות הבינוני שבקטע.
 (2) מעל כל מילה שהקפת, כתוב את חלק הדיבור שלה.
 (3) בחר באחת מן המילים שהקפת, ושבץ אותה במשפט שבו היא תשמש חלק דיבור אחר.

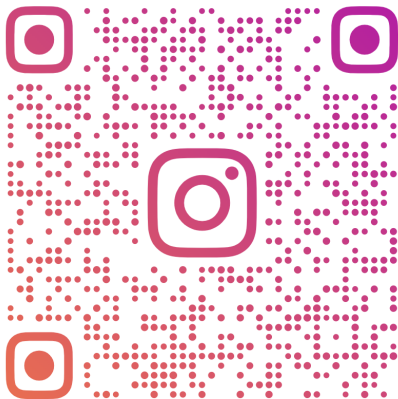
ב. "שתיקה יוצרת מקום פנוי".

לפניך צמדי מילים.

בכל אחד מן הצמדים הקף את המילה שנוצרה מאותה גזרה של המילה "פנוי".

- שְׁגִיָּאָה — פְּלִיָּאָה
- קָרִין — נִסְיִן
- מְצוּי — מְצוּי
- הַשְּׂרָאָה — הַכְּלָאָה

עברית במחשבה תחילה גם באינסטגרם

IVRIT_LASHON

